

Antonin Artaud:

SIMPUKANKUORI JA KIRKONMIES (Elokuvan käsikirjoitus)¹

Objektiivinen näyttää mustiin pukeutuneen miehen, joka on keskittynyt annostelevaan nestettä korkeudeltaan ja tilavuudeltaan erikokoisiin lasihin. Hän käyttää nesteen siirtämiseen eräänlaista osterinkuorta (*coquille d'huître*) ja särkee lasit niitä käytettyään. Hänen vieressään on uskomaton kasa lasinsirpaleita. Äkkiä ovi avautuu, ja siitä ilmaantuu hyväntahtoisuutta, rakastettavuutta ja pulleutta uhkuva upseeri, jolla on ylettömästi mitaleita. Hän vetää perässään valtavaa sapelia. Upseeri asettuu tilaan kuin jonkinlainen hämähäkki; välillä hän on pimeissä nurkissa, välillä katossa. Jokaista uutta lasin särkymistä vastaa aina upseerin hyppäys. Nyt upseeri on mustiin puettuna miehen selän takana. Hän ottaa osterinkuoren tämän käsistä. Mies ei estele, vaan on oudosti hämmästynyt. Upseeri tekee muutaman kierroksen salissa simpukankuoren (*coquille*) kanssa, vetää sitten äkkiä miekkansa tupesta ja särkee simpukankuoren jättimäisellä miekaniskulla. Koko sali vavahtelee. Lamput heiluvat ja jokaisessa vavahtelua esittävässä kuvassa nähdään välähtelevä sapelinkärki. Upseeri poistuu raskain askelin ja mustiin pukeutunut mies, joka ulkonäöltään muistuttaa paljon kirkonmiestä,² poistuu tämän perässä nelinkontin.

Kirkonmiehen nähdään kulkevan nelinkontin kadun kiveyksen tasolla. Kuvakulmat kaduista vaihtuvat valkokankaalla. Äkkiä paikalle ilmaantuvat neljän hevosen vetämät vaunut. Vaunuissa on äskenen upseeri hyvin kauniin vaaleahiuksisen naisen kanssa. Kadunkulman taakse kätkeytynyt kirkonmies näkee vaunujen kulkevan ohi ja seuraa niitä juosten täyttää vauhtia. Vaunut saapuvat kirkon edustalle. Upseeri ja nainen laskeutuvat vaunuista, astuvat sisään kirkkoon ja suuntaavat kohti rippituolia. Molemmat astuvat rippituoliin. Samalla hetkellä kirkonmies hyppää ja syöksyy upseerin kimppuun. Upseerin kasvat halkeavat, työntävät silmuja, puhkeavat kukkaan; kirkonmiehellä ei ole enää käsissään upseeria, vaan pappi. Näyttää että myös vaaleahiuksinen nainen näkee papin, mutta toisella tavoin. Sarjassa lähikuvia nähdään papin kasvat lempeinä ja vastaanottavina

¹ *La Coquille et Clergyman*. (Scénario de film). Käsikirjoitus ilmestyi alun perin *La Nouvelle Revue française* numerossa 170 (1. marraskuuta 1927). Käännös perustuu versioon, joka on julkaistu teoksessa Antonin Artaud, *Œuvres complètes III, nouvelle édition revue et augmentée*. Paris: Gallimard 1978, 20–25.

² *Clergyman*. Ranskan kielessä sana *clergyman* tarkoittaa anglikaanista (ts. protestanttista) pappia. Tässä yhteydessä on käytetty ”papin” asemesta käännöstä ”kirkonmies” erotuksena Artaud’n käsikirjoituksessa niin ikään esiintyvistä katolisesta papista (*prêtre*).

³ *Chemin de nuit.*
Tehdessään Artaud'n
käsikirjoituksesta
kuvauskäsikirjoitusta,
Germaine Dulac tulkitsi
Artaud'n tarkoittaneen
ilmaisia *chemise de nuit*,
"yöpaita".

kun ne näyttäytyvät naisen silmille ja tylyinä, vihaisina ja kauheina kun ne kohdistuvat kirkonmieheen. Yö laskeutuu hämmästyttävän nopeasti. Kirkonmies nostaa papin käsiensä varaan ja heiluttaa tätä; tila hänen ympärillään muuttuu rajattomaksi. Hän seisoo vuoren huipulla; kaksoivalotettuna hänen jalkojensa juuressa nähdään toisiinsa kietouneiden jokien ja tasankojen verkosto. Pappi lennähtää kirkonmiehen käsistä kuin luoti, kuin pullosta paukahtava korkki, joka putoaa pyöräyttävästi avaruudessa.

Nainen ja kirkonmies rukoilevat rippituolissa. Kirkonmiehen pää heiluu kuin lehti ja äkkiä vaikuttaa kuin jokin alkaisi puhua hänelle. Hän vetää hihansa ylös ja lempeästi, ironisesti lyö kolme pientä iskua saarnastuolin seiniin. Nainen nousee ylös. Kirkonmies lyö nyrkillään oven auki kuin kiihkomielinen. Nainen on hänen edessään ja katsoo häntä. Mies syöksyy naisen kimppuun ja riuttaisee tältä puvun rintamuksen aivan kuin haluaisi repiä hänen rintojaan. Naisen rintojen tilalla on kuitenkin simpukoista tehty panssari. Mies kiskoo panssarin irti ja heiluttelee sitä ilmassa niin että se välkkyi. Hänen ravistellessaan sitä kiihkeästi ilmassa näyttämö muuttuu ja esiin tulee tanssisali. Pariskuntia astuu sisään; jotkut salaperäisesti varpaillaan, toiset äärimmäisen keskittyneinä. Kyntteliköt näyttävät seuraavan pariskuntien liikkeitä. Kaikki naiset ovat lyhyissä puvuissa, venyttävät säääriään, kohottavat poviaan ja ovat lyhythiuksisia.

Kuninkaallinen pari saapuu; he ovat äskeiset upseeri ja nainen. He asettuvat korokkeelle. Pariskunnat syleilevät rohkeasti toisiaan. Yhdessä nurkassa on mies aivan yksin keskellä suurta tyhjää tilaa. Miehellä on kädessään osterinkuori; hän sulautuu oudosti kuvaan osterinkuoresta. Vähä vähältä nähdään, että kyseessä on kirkonmies. Kumoten kaiken tieltään kirkonmies astuu sisään heilutellen rintapanssaria, jolla hän äsken leikitteli niin raivoisasti. Hän nostaa rintapanssarin ilmaan aivan kuin haluaisi lyödä sillä jotain pariskuntaa. Mutta samalla hetkellä parit jähmettyvät, vaaleahiuksinen nainen ja upseeri häviävät ilmaan ja sama nainen ilmaantuu salin päähän oviaukkoon, joka on juuri auennut.

Tämä ilmestys näyttää kauhistuttavan kirkonmiestä. Hän antaa rintapanssarin pudota ja sen särkyessä siitä leimahtaa jättiläismäinen liekki. Sitten, ikään kuin hän olisi äkkiä joutunut odottamattoman häveliäisyyden tunteen valtaan, kirkonmies alkaa kietoutua vaatteisiinsa. Mutta sitä mukaa kun hän nostaa takkinsa liepeitä kietoakseen niitä reisiensä ympärille ne muodostavat ikään kuin valtavan öisen tien³. Kirkonmies ja nainen juoksevat epätoivoisesti yöhön.

Juoksu jakaantuu toisiaan seuraaviin otoksiin naisesta erilaisissa asennoissa: välillä posket valtavaksi paisuneina; välillä näyttämässä kieltään, joka ulottuu äärettömyyksiin, ja jossa kirkonmies roikkuu kuin se olisi köysi; välillä rinta hirvittävästi pullistuneena.

Juoksun lopussa kirkonmiehen nähdään ilmestyvän käytävään naisen uudessa hänen takanaan eräänlaisessa taivaassa.

Äkkiä nähdään suuri, kokonaan raudoitettu ovi. Ovi avautuu näkymättömän käden työntämänä ja kirkonmiehen nähdään kävelevän takaperin ja kutsuvan jotakuta edessään olevaa, joka ei tule. Hän astuu suureen huoneeseen. Huoneessa on valtava pyöreä lasimalja. Kirkonmies lähestyy sitä takaperin kävellen, kutsuen edelleen sormellaan näkymättömissä olevaa henkilöä.

Tuntuu, että henkilö on lähellä kirkonmiestä. Kirkonmies nostaa kätensä ilmaan aivan kuin hän sulkisi syleilyynsä naisen ruumiin. Sitteen, kun kirkonmies on varma, että on saanut kiinni tuon varjon, tuon kaksoisolennon, jota hän ei näe, hän syöksyy sen kimppuun, kuristaa sitä ilmaisten ennenkuulumatonta sadismia. Ja vaikuttaa siltä, että hän laittaa irtileikatun pään maljaan. Seuraavaksi kirkonmies nähdään käytävässä huolettoman tuntuiseena pyörittelemässä käsissään suurta avainta. Hän kulkee käytävän läpi, käytävän perällä on ovi, jonka hän avaa avaimella. Oven takana on toinen käytävä, käytävän perällä on pariskunta, jonka hän tunnistaa samaksi naiseksi kunniamerkein varustetun upseerin kanssa.

Alkaa takaa-ajo. Mutta joka puolella nyrkit ravistelevat ovea. Kirkonmies huomaa olevansa laivan hytissä. Hän nousee makuulavitsaltaan ja poistuu laivan kannelle. Upseeri on siellä ketjuilla varustettuna. Kirkonmies näyttää keskittyvän ja rukoilevan, mutta kun hän nostaa päänsä, hänen silmiensä kohdalla kaksi toisiinsa yhdistyvää suuta paljastavat hänelle upseerin vieressä olevan naisen, joka vielä äsken ei ollut siinä. Naisen ruumis lepää vaakasuorana ilmassa. Samalla puistatus ravistaa kirkonmiestä. Hänen molempien käsiensä sormet näyttävät tavoittelevan kaulaa. Mutta hänen sormiensa välissä on taivaita, hohtavia maisemia -- ja täysin kalpeana ja aavemaisena kirkonmies matkaa laivansa kanssa tippukiviholvien ali.

Laiva nähdään hyvin kaukaa hopeameressä. Nähdään myös lähikuva kirkonmiehestä makaamassa ja hengittämässä.

Hänen puoliavoimen suunsa perältä, hänen silmäluomiensa välistä nousee kimmeltävää savua, joka kasautuu valkokankaan kulmaan muodostaen eräänlaisen kaupunkilavasteen tai hyvin valoisan maiseman. Lopulta pää häviää kokonaan ja talot, maisemat, kaupungit seuraavat toisiaan tullen esiin ja häviten, muodostaen eräänlaisen uskomattoman taivaankannen, jossa on taivaallisia laguuneja, luolia täynnä hohtavia tippukiviä, ja luolien alla, pilvien välissä, laguunien keskellä nähdään edestakaisin kulkevan laivan siluetti mustana kaupunkien valkoista taustaa vasten, valkoisena lavasteiden edessä, jotka äkkiä muuttuvat mustaksi.

Mutta ovet ja ikkunat avautuvat joka puolella. Valo virtaa huoneeseen. Mihin huoneeseen? Huoneeseen, jossa pyöreä lasimalja on. Palvelijat, siivoojat valtaavat huoneen luutineen ja sankoineen, syöksyvät ikkunoille. Kaikkialla kuurataan kiihkeästi, vimmaisesti, intohimoisesti. Eräänlainen ankara kotiopettajatar, joka on kokonaan pukeutunut mustiin, astuu sisään raamattu kädessään ja asettuu ikkunan luo. Kun hänen kasvonsa erottuvat, nähdään että hän on sama kaunis nainen. Papin nähdään kiirehtivän ulkona olevalla polulla ja kauempana nuori nainen puutarha-asussa tennismaila kädessään. Hän pelaa tuntemattoman nuoren miehen kanssa.

Pappi tunkeutuu taloon. Palvelijoita ilmaantuu joka puolelta ja he muodostavat näyttävän rivin. Mutta siivoamisen takia pyöreä lasimalja, joka ei ole muuta kuin vedellä täytetty vaasi, täytyy siirtää. Se siirtyy kädestä käteen. Hetkittäin näyttää kuin siinä liikkuisi pää. Kotiopettajatar kutsuu puutarhassa olevia nuoria, pappi on siellä. Heidän nähdään olevan kirkonmies ja nainen. Näyttää kuin heitä oltaisiin vihkimässä. Mutta samalla valkokankaan kaikkiin kulmiin

nähdään kasautuvan, ilmaantuvan näkyjä, jotka kulkevat nukkuvan kirkonmiehen aivojen läpi. Valkokankaalle ilmaantuu valtava laiva, joka jakaa sen kahtia. Laiva katoaa, mutta portaikosta, joka näyttää ulottuvan taivaaseen, laskeutuu päätön kirkonmies kantaen kädessään paperiin käärittyä pakettia. Hänen saapuessaan saliin, johon kaikki ovat kokoontuneet, hän avaa paperin ja pyöreä lasimalja tulee esiin. Kaikkien huomio on huipussaan. Kirkonmies taipuu maata kohden ja rikkoo lasimaljan: hän ottaa siitä ulos pään, joka on hänen oma päänsä.

Pää irvistää hirvittävästi.

Kirkonmies ottaa pään käteensä kuin hatun. Pää lepää osterinkuoren päällä. Kun kirkonmies nostaa simpukankuoren huulilleen pää liukee ja muuttuu mustaksi nesteeksi, jonka hän imee silmänsä sulkien.

Suomentanut **Antti Pönni**.